

ГТАХР 14.41.77

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӨЛШЕМДЕР ҒЫЛЫМИ БАҒЫТ ЖӘНЕ ДЕРБЕС МАМАНДЫҚ РЕТІНДЕ

С.С. Қоңырбаева¹, М.М. Қалиева²

¹п.ғ.к., қауым профессор м.а.,

² 2-курс магистранты,

^{1,2} Қазақ мемлекеттік қыздар педагогика университеті,
Қазақстан, Алматы қ., e-mail: pedsheberlik@mail.ru

Педагогикалық өлшемдердің теориясы мен әдіснамасын дамытуға ұмтылыс және осы негізде тестілерді құрастыруға деген талпыныстар жөніндегі осыған дейінгі кеңестік педагогика кезеңінен бастап әлемдік, ресейлік, отандық тәжірибелер бар.

Педагогикалық өлшемдер – пәнаралық қолданбалы теория әрі тәжірибе. Педагогикалық өлшемдерді бұлай түсіндіру арнайы теорияның құрылу және негіздеу мәселелеріне, сонымен бірге бұрын бар тәжірибені қайта құру әдістерін құру және негіздеу мәселелеріне зейін аударуды талап етеді. Бұл педагогикалық өлшемдердің ғылыми әдіснама мәселесі. Әдіснаманың басты мәселелері – педагогикалық өлшемдердің, шкалалаудың және нәтижелерді интерпретациялау ережелерінің мәнін, мақсаттарын, міндеттерін анықтау және әдістерін негіздеу.

Елімізде 6М012400 – «Педагогикалық өлшемдер» мамандығы бойынша 2014 жылдан мамандар даярлануда. Білім берудің сапасын арттыруға жаңаша бағыттың алғашқы қадамдары деп білеміз. Білім беру жүйесіндегі білім мазмұнын жаңартумен қатар енген бағалаудың жаңа әдістері мен мүмкіндіктері, оның білім сапасын жақсартудағы өлшеудің жаңа инструментарийлері осылайша көпшілікке мейлінше түсінікті бола түседі.

Түйін сөздер: өлшем, педагогикалық өлшемдер, білім сапасы, ғылыми бағыт

Педагогикалық өлшем (ағылшын тілінен аударғанда «Educational measurement») XX ғасырдың басындағы ғылыми бағыт ретінде пайда болды. Дәл осы жылдары педагогтардың бағалаушы іс-әрекетінің жеткіліксіздігі саналы түсіндірілді. Тестілер Еуропада Коменскийдің, Ушинскийдің, Гербарттың, Дистервегтің, Песталоццидің және т.б. алғашқы педагогикалық жүйелері қалыптасқан кезеңінен кейін пайда болды. Аталған жүйелерде тестілер болмады. XX ғасырдың 30-жылдарында тестілер болды, алайда КСРО-да осы кезеңде танымал идеология мен танымал қайреткерлерге берілгендік рухында тәрбиелеу мақсаты негізгі пәні болған педагогикалық жүйесі қалыптасты. Білім беру мен оқыту аталған идеология рухында тәрбиелік сипатқа ие болды.

Көптеген ғалымдардың үлесі арқылы педагогикалық өлшемдердің дамуы біршама жетістіктерге жетті. Educational Measurement – Педагогикалық өлшемнің дамуына үлес қосқан шетелдік ғалымдар - A.Anastasi, A.Birnbaum, W.Brown, L.J.Cronbach, R.L.Ebel, R. Fisher, R.Glezer, J.P.Guilford, H. Gulliksen, L.L.Guttman, R.Hamblton, P.Horst, G.F.Kuder, R.Linn, J. Loevinger, F.M.Lord, W. Masters, J.Nitko J.Nunnally, G.Rasch, M.W.Richardson, G.Sax, C.Spearman, M.Stone, E.L.Thorndike, R.L. Thorndike, D.Weiss, W. Wiersma и S. G.Jurs, B.D.Wright және көптеген басқа ғалымдар. Батыс елдерінде, әсіресе АҚШ-да қазіргі кезде кең ауқымды теориялық және дәйекті материал жинақталған. Педагогикалық өлшемдер саласында жыл сайын монографиялар, арнайы ғылыми журналдар, оқу құралдары шығып тұрады.

Педагогикалық өлшемдердің теориясы мен әдіснамасын дамытуға ұмтылыс және осы негізде тестілерді құрастыруға деген ұмтылыс КСРО мен Ресейде бірнеше рет жасалды. Тест құрастыруға деген алғашқы ұмтылыстар 20-жылдардың басында болды; олар тестологиялық жұмыстардың авторларымен байланысты: П.П.Блонский, А.А.Болтунов, М.С.Бернштейн, Н.А.Бухгольц, С.Г.Геллерштейн, Е.В.Гурьянов, А.Б.Залкинд, М.И.Зарецкий, С.М.Ривес, А.М.Мандрыка, А. А.Смирнов, М.В. Соколов, А.А.Толчинский, Н.К.Удовиченко, Б.А.Шевырев, А.М.Шуберт, Т.А.Эрн және көптеген басқа ғалымдар. Аталған авторлар тестінің алғашқы дәл емес анықтамаларын берді, тапсырмалардың формаларын, тестілердің сапасының критерийлерін зерттеді, тестілерді практикалық

түрде қолданумен айналысты. Алайда бұл жұмыс 30-жылдардың басында тоқтап қалды: алдымен идеологиялық сынның көмегі арқылы, содан кейін 1936 жылы саяси тыйым арқылы тоқтатылды [1].

30-жылдардың басында КСРО-да субъективизм жедел артты және эгалитаризм кең тарала бастады. Саясаттағы субъективизм білімді тексерудің кез келген объективті әдісінің дамуына кедергі келтірді, себебі онда командалық-әкімшілік жүйенің өмір сүруіне қауіп қарастырылды. Онда таңдаудың шешуші белгісі ретінде білім, қабілеттер алынбайды, онда жоғарыда тұрған басшылардың бұйрықтарын бұлжытпай орындау алынды. Осы кезден бастап, әдебиеттерде тестілердің зиянды туралы, тестілерді отандық педагогикалық ғылым мен практикада қолданудың мүмкін еместігі туралы көп жазылды. Батыс елдерімен салыстыру көрсеткендей, олар бізден жұмыстың ауқымы бойынша, басылымдардың саны бойынша, ғылыми кадрларды даярлау бойынша, тест теориясын дамытудың деңгейі мен сапасы бойынша, тест процесінің техникалық және бағдарламалық-есептеу қамтамасыз етілуі бойынша озып кеткен.

Тест бойынша аса алға дамып кеткен елдердің қатарына Нидерланды, АҚШ, Англия, Жапония, Дания, Израиль, Канада, Австралия жатады. Бұл елдердің тізіміне тұрғындарының өмір сүруінің жоғары деңгейі анықталған елдер енгізілген. Тестілерді қолдану білім берудің сапасына жағымды әсер етеді; білім берудің сапасы басқарудың сапасымен байланысты, сапалы басқару тұрғындардың өмірінің сапасын арттыруға алғышарттар құрады, Қазір тестілердің көмегі арқылы миллиондаған оқушылар мен студенттердің, әскери қызметкерлердің, мемлекеттік әкімшілік, басшы қызметкерлердің даярлығы тексеріледі.

Тестінің бағалаудың басқа формаларынан демаркациялануы критерийлері ретінде, атап айтсақ тестінің анықтамасына келесі терминдер енгізілді: тапсырма, мазмұн, форма, қиындық, деңгей, жүйе, құрылым, сапа. Дәл осы кезеңде аса перспективалы бағыттарда тестілерді дамытуға ықпал ететін өзара байланысқан, негізгі, бастапқы және қайта жаңғыртушы ұғымдардың жиынтығын құрастыру маңызды: бұл педагогикалық өлшем теориясының дамуы, атап айтсақ, педагогикадағы латентті-құрылымдық талдау, тест теориясында жүйелі ұғымдарды қолдану, тестілердің сапасын негіздеудің критерийлерін құру.

Тестілерді құрастыру бойынша қоғамдық ассоциациялардың арнайы ондаған журналдарды шығарудың шетелдік тәжірибесі пайдалы, атап айтсақ, Journal of Educational Measurement, Educational and Psychological Measurement, Psychometrika және т.б., сонымен бірге жүздеген монографиялар, оқу құралдарын, тест және педагогикалық өлшемдер бойынша диссертациялардың жазылу тәжірибесі аса құнды.

Бұл жерде ресейлік көрнекті ғалым В.Аванесовтің жеке тәжірибесі мен куәлігін енгізуге болады. Бір мәселеден екінші мәселеге табиғи ғылыми өту, отандық педагогикалық ғылымда талап етілмеген немесе қажет болмаған тестілерді зерттеуге әкелді. Жұмыстың нәтижелерін басылымда жариялау үшін, алдымен педагогикалық ғылымдар академиясының мүшелерін тест деген мәселенің маңыздылығына сендіру керек. Мұнда олардың бойындағы тестофобияны жеңуге деген талпыныс қиын болды. Мұны педагогикалық басылымдарда жасау мүмкін емес. Тек 1978 жылы автор «Вопросы психологии» журналында «Проблема психологических тестов» атты мақаласын жариялады, онда психологиялық және педагогикалық тестілеуді ұйымдастыру мәселелері қамтылды[2].

Аталған мақаланың екінші ағылшын тіліндегі нұсқасының алғы сөзінде, шетелдік басылымдар мақалада КСРО-да тестілермен жүргізілген жұмыстың тек қана бір бөлігі айқын көрінеді деген болжам жасады, алайда бұл дұрыс емес. Педагогикалық өлшемдердің деңгейіндегі айырмашылықтың болуына АҚШ-да тестілерге, оларды құрастыруға деген идеологиялық кедергілерге тыйымның болмауы ықпал етті. Керісінше, жыл өткен сайын осы салаға енгізілетін қаржылық салымдар артып отырды. Білім және қабілеттер тестін құрастыру және қолдану ісінің кең жайылуы екінші дүниежүзілік соғыс кезінде байқалды. Ол кезде тестілер ӘӘК (әскери-әуе күштері) ұшу және техникалық персоналын кәсіби таңдау ісінде кең қолданылды, бұлай таңдау мыңдаған доллар ақшаны үнемдеуге мүмкіндік берді. Соңғы жиырма жыл тест теориясында, сонымен бірге тестілеу тәжірибесіндегі радикалды өзгерістермен сипатталды.

Педагогикалық өлшемнің әдіснамасының негіздерін құрастыруға осы жұмыстың авторы жоғары мектептің педагогикасы мен психологиясы бойынша оқу құралында алғаш рет ұмтылыс жасады. Содан кейін бұл жұмыс маңызды түрде кеңейтілді және жоғары мектеп студенттерінің білімін педагогикалық тестілік тексеруді ғылыми ұйымдастырудың негіздері бойынша арнайы оқу құралы түрінде жарияланды. Онда педагогикалық өлшемдерге бағдарлана отырып, ЖОО-ғы педагогикалық

бақылаудың пәніне, негізгі функциялары мен принциптеріне анықтама берілді, білімді тестілік бақылаудың ғылыми негіздері ретінде өлшемнің рөлі көрсетілді, педагогикалық тестілердің теориясы мен тарихы мәселелері қарастырылды, олардың сапасының критерийлері, салыстыру әдістері мен оқу процесіндегі тестілеу нәтижесінің интеграциясы қарастырылды. Содан соң педагогикалық өлшемдердің педагогикалық бағалау мәселелерімен тығыз байланысты мәселесі қарастырылған ғылыми-зерттеу еңбектері шықты.

Соңғы кезде тестілерге деген қызығушылық біршама артқанмен, ситуация жақсарған жоқ. Тестілерді құрастырудағы қарапайымдылық пен оған деген артып келе жатқан сұраныс, көптеген сапасыз материалдардың пайда болуына ықпал етті. Қалыптасқан ситуацияның себептерінің бірі – бұл емтихан, сынақ және білімді тексерудің басқа дәстүрлі формаларына жұмсалатын шығындармен байланысты оқу процесінің өзгерісіндегі қиындықтар. Педагогикалық консерватизммен үйлесе отырып, бұлай ұйымдастыру кез келген жаңалықтарды теріске шығарады, егер оларды қабылдаған жағдайда, оларды танымастай күйге өзгертеді. Аталған ситуация білім берудің тиімділігін арттырудың әлемдік тенденциясымен және білім беру әрекетін қоғамдық өндірістің жетекші саласына айналдырумен қарама-қайшылықта болады.

Педагогика өлшемдердің ғылымдар аясында дамуы. Педагогикалық өлшемдер – пәнаралық қолданбалы теория әрі тәжірибе. Педагогикалық өлшемдерді бұлай түсіндіру арнайы теорияның құрылу және негіздеу мәселелеріне, сонымен бірге бұрын бар тәжірибені қайта құру әдістерін құру және негіздеу мәселелеріне зейін аударуды талап етеді. Бұл әдіснама мәселесі. Әдіснаманың басты мәселелері – педагогикалық өлшемдердің, шкалалаудың және нәтижелерді интерпретациялау ережелерінің мәнін, мақсаттарын, міндеттерін анықтау және әдістерін негіздеу.

Педагогикадағы өлшеудің мәні – зерттелуші объектінің, үрдістің сипаттамалары мен жеке белгілерін нақты сандық жүйе арқылы белгілеу және оларға «жақсы-жаман», «аз-көп», «терең-таяз» секілді бағалар бере отырып, бір немесе бірнеше белгілерді салыстырудың бастапқы нүктесін, салыстыру шкаласын табу, «өлшем» ұғымы нақты ережеге сай қандай да бір заттың сандық баламалар арқылы белгіленуін білдіреді. Адамның төбесі мен өкшесінің арасындағы «сызғыш» арқылы табылған сандық баламалары, адам бойының ұзындығын өлшеу болып табылады. Баланың интеллектуалдық коэффициентін өлшеу – тапсырмаларға қайтарылған жауаптар, «реакциялар» сипатының сандық баламалары. Өлшеу арқылы қандай да бір қасиеттер оңай өңдеуге жататын «сандық» ұғымға айналдырылады.

Өлшем туралы Абай 43-сөзінде былай дейді: «Ішпек, жемек, күлмек, көңіл көтермек, құшпақ, сүймек, мал жимақ, мансап іздемек, айлалы болмақ, алданбастық - бұл нәрселердің, барлығының өлшеуі бар ..» немесе «..әрбір жақсы нәрсенің өлшеуі бар, өлшеуін білмек – бір үлкен іс...»[3]. А.Машанов өлшеу жөнінде: ғылымның асыл тегі өлшеуін білуде [4] деп жазады.

Педагогикалық өлшемдердің мәні туралы анықтамалардың толыққанды және дәлдігі үшін екі анықтаманы қосуға болады. Оның алғашқысын ғылымның классигі Н.Р. Кэмпбелл берді. Ол өлшемге ғылымның талаптарына сәйкес зерттелетін қасиеттерді айқындауға санмен белгілеу процесі ретінде анықтама береді. Осы анықтама арқылы ғалым ғылымның анықтай алатын қасиеттерінің өлшеуге болатын айқындап көрсетеді. Н.Р. Кэмпбелл жеке тұлғаның сапаларын, білімін және интеллектісін өлшеудегі қиындықтарды осы қасиеттерден емес, олардың мәніне қатысты жалпы түсіндіруде көрсетеді.

Н.Р. Кэмпбеллдің логикасымен өлшемге берілген анықтамасы үйлеседі: бұл сандар арқылы жеке тұлғаның зерттелетін қасиеттерін зерттеушілер көрсететін процесс. А. Тарскийдің анықтамасында екі аспект қызықты болып табылады: біріншісінде, өлшемнің процессуалдығының қасиеті бекітіледі (қазір таралып кеткен «процедура» сөзінен біршама жақсы) және екіншісінде, анықтаманың қысқалығы көрсетіледі. Педагогикалық өлшем процесі – бұл ғылыми өндіріс және жеке тұлғаның айқын бақылауға болмайтын қасиеттерін өлшеу әдістерін практика жүзінде қолдану.

Кең тараған анықтамаларға сай 1946 жылы америкалық психолог С.Стивенсон арқылы ендірілген өлшем – бұл объект сипаттамаларына ережеге сай сандық мәннің берілуі. Бұл анықтама сандық өлшеу тәжірибелерін жинақтау нәтижесінде жаратылыстану ғылымдары арасында кеңінен таралып, жалпы өлшеу теориясының негізін қалаған [5].

Классикалық, тікелей сандық өлшем теориясы ғылымның, техниканың, технологияның дамуына байланысты сандық өлшеуіштердің жаңа әдіс-тәсілдеріне көшуде. Тікелей бақылауға жатпайтын құбылыстар физика ғылымының жетістіктері арқылы өлшенетіні, бақыланатыны

белгілі. Мысалы, Күннің салмағы, Галактика планеталарының арақашықтығы аралық құралдар арқылы толық өлшенеді Ғылымда адам жөніндегі өлшемдер де осындай жанама аралық сипатта. Адамның құзырлылығы, еркі, күші оның ішкі әлемі арқылы сипатталады. Мұны нейропсихология, нейрохирургия жетістіктерімен объективтендіру мүмкін емес, бірақ, соған қарамастан, эмпирикалық және теориялық жинақталған материалдарға сүйене отырып, аталмыш сапалар байқалу дәрежесіне сай бағаланады.

Педагогика, психология, социология ғылымдарының дамуына байланысты қасиеттердің, байқалу дәрежесін бір-бірінен айыру тек сандық емес, сапалық өлшем бірліктерін пайдалана отырып, бағалаудың қажеттілігі туындап отыр. Сапалық бағаларды дәл өлшеудің инструменттері мен тәсілдерінің болмауына байланысты сандық бағаларға Қарағанда нақтылығы төмен дәрежеде. Дәстүрлі білім жүйесіндегі өлшем бірліктерін («5», «4», «3», т.б.) педагогтардың не үшін қойғысы келсе де толық мүмкіндіктері болып келгені белгілі.

Ресей ғалымдары арасында халықаралық сараптамашы ретінде танылған Н.Найденованың білім сапасын бағалаудың әлемдік инструментарийлері жөніндегі ғылыми пайымдаулары біздің еліміздегі ғалымдар мен арнайы мамандар тарапынан зерттеліп, білім беру сапасын бағалаудың мүмкіндіктерін арттыруы – алдағы уақыттың еншісінде [6;127].

Елімізде құзырлылықтың педагогикалық категория ретінде дамуын терең зерттеген ғалым К.Құдайбергенова педагогикалық өлшем туралы өз монографиясында жақсы тұжырымдар жасаған. Ғалым қазіргі кезде педагогикада кең тараған «құзыреттілік» ұғымының дәл атауы «құзырлылық» екендігін дәлелдей отырып, оның білім сапасы мен педагогикалық өлшемге қатыстылығын жақсы талдап көрсеткен.

Білімдегі бағаның бірегей болмауы, өлшенетін «белгісіздік» сипаттарын жабық түрде болуы тікелей өлшеу мүмкіндігінен айырады. Белгісіз зат сипаттарының бір мәнділікте берілмеуі бағалау үрдісінде белгісіздің өлшенетін сипаттарының орнына, байқалған белгілерді бағалаумен шектелді. Мысалы, құзырлылық (ақпараттық құзырлылық) өлшенетін белгісіз зат, ал оның мәні не деген сұраққа қанша бағалаушы болса, соншама жауап, соншама өлшем бірлігін алуға болады. Құзырлылықтың орнына оның бақыланатын белгісі (ақпаратты интернеттен немесе басқа ақпарат көздерінен тауып алғаны) бағаланады. Қойылатын сапалық баға субъективті, тікелей мұғалімнің көзқарасына байланысты. Сондықтан да белгісіздің ішкісипаттары, эмпирикалық нәтижелерді өлшеу эксперттік, статистикалық талдауды қажет етеді.

Сапалық және сандық амалдар арасындағы қатынас айырмасының, күшеюі ұғымдарды сапалық тұрғыдан классификациялау, салыстырмалылық тұрғыдан типтерге жүйелеу, сандық тұрғыдан өлшеу секілді жіктеулерге әкелді. Сандық өлшеуге қарағанда ұғымдарды сапалық тұрғыдан классификациялау субъективті түрде, теориялық деңгейде пайымдалады. Құзырлылықтың сапалық классификациясы төмендегідей жіктелген:

- педагогикалық (білімі, білігі, дағдысы);
- әлеуметтік-философиялық (тұлғалыққасиеттері);
- психологиялық (генетикалыққасиеттері) [7; 61].

Классификациялық ұғымдар бір жазықтықтың ұғымдары емес, олар құзырлылықтың өлшенетін жалпы сипаттарының негізінде алынып отыр. Бұл ұғымдар өлшенетін сапалық сипаттар ретінде алынып отырғандықтан, оларды салыстыру, абстрактілеу, жинақтау, тану, бірдейлікке келтіру қажет.

Педагогикалық құбылыстарға сандық талдау жасаудағы қиындық, оның өлшеу процедураларын айқындау. Бұл мәселе 1920-30 жылдары П.П. Блонский, Л.С. Выготский және т.б. ғалымдардың еңбектерінде көтерілгенімен, тәжірибеде аяқсыз қалып, 1960 жылдары математикалық есептеулердің әсіресе, кибернетикалық әдістердің дамуына сай өріс алады.

Философиялық зерттеулерде өлшеу процедуралары танымның сападан санға ауысуын білдіретін, зерттелу пәні аймағының сапасы, өлшеу процедураларының мәнін және оның негізгі қалаушы абстракциясы жөніндегі, өлшеу процедуралары мен оның нәтижелерінің гносеологиялық қасиеттері жөніндегі білімніңбар екендігін болжамдайтын өткел ретінде қарастырылады өлшем теориясы XX ғасырдың соңғы онжылдығынан бері аксиома ретінде біржақтылық ұстаным күйінде зерттелуде. В.С. Аванесов педагогикалық өлшемді сандық өлшем бірлігін қолдануға байланысты ғылымның қолданбалы жаңа бағыты, ал өлшеудің негізгі әдісі тестілеу деп көрсетеді.

Мектептегі білім берудің педагогикалық өлшемі – білім үдерісінің жеткен жетістіктер дәрежесінің және оның нәтижесінің мемлекеттік білім стандарты бекіткен талаптарға, нормаларға сәйкестігін белгілеуге мүмкіндік беретін сапаны басқару жүйесінің элементі. В.И.Звонников эмпирикалық құрылым мен нәтиже негізінде алынатын бағалаудың сандық құрылымы өз қасиеттерін сақтай отырып, сандық мән арқылы бірін-бірі шкалада көрсете алады. Мұндай шкала арқылы өлшенетін объектіге тікелей сүйенбей-ақ, эмпирикалық құрылымға тән барлық қасиеттерді анықтауға болады деген қорытындыға келе отырып, ғалым «өлшем — изоморфтық түрде таңдап алынған эмпирикалық сандық құрылым арқылы сандық функцияларды конструктілеу» деп пайымдайды. Автор педагогикалық өлшем бірнеше кезеңнен тұратын үдеріс деп, оны төмендегідей жіктейді.

- өлшеу пәнінің сапалық жазбасын, яғни педагогикалық құбылыстар мен объектілердің белгілерін, сипаттамаларын анықтау;
- өлшеуіштер құрастыру – критерийлер, көрсеткіштер, әдістерді таңдау, (тест тапсырмалары, бақылау жұмыстары);
- шкалалау - нәтижелер сай келетін реттілікті конструктілеу;
- педагогикалық эксперимент арқылы өлшемдердің алғашқы нәтижесін анықтау;
- алғашқы нәтижелерге математикалық-статистикалықкөндеужүргізу;
- өлшем нәтижелерін мазмұндықкөндеуден өткізу[8].

Өлшеу теориясы статистикалықәдістердіқолдана отырып, педагогикалық тұрғыдан, тікелей өлшенілмейтін қасиеттердіңбақылауға жататын белгілерін айқындау арқылы сапалықкөрсеткіштердің, объект сипаттамасының сандық жазбасын беруге мүмкіндік туғызады.

Педагогикалықөлшемдіөлшенетін сипаттарға сандық мәндібекітудегі эмпирикалық операциялар жиынтығы ретінде қарастыра отырып, бір нәтижені дәл осындай әдіс-тәсілдермен, өлшеу құралымен алынған келесібір нәтижемен салыстыру барысында үдерістегі немесе қасиеттегіішкі заңдылықтарды ашуға болады. Алынған белгілерді талдау барысында тек эталонға сүйену жеткіліксіз, бұдан басқа зерттеліп отырған құбылыстың, немесе заттыңқандай ретте орналасқанын, олардыңбір-бірінеқатынасы қандай, бір-бірінен айырмасы неде? деген сұрақтарға жауап. құбылыстың немесе зерттеліп отырған объектіқұрылымының, туу себеп-салдарларын анықтауға мүмкіндік береді. Бұл дегеніңіз зерттеліп отырған объекті жөніндегі білімді сапалық деңгейден «сандық-белгілік» (графиктік, схемалық, формулалық) деңгейге келтірудің, қажеттігін туғызады. Мұндай белгілік ауысымдардыпайдалану объектіні толық, жан-жақты түсінуге, өлшеуге мүмкіндік туғызады.

Педагогикалық өлшемнің негізгі квалиметриялық, мотивациялық, зерттеушілік, эксперттік қызметтері білім сапасын, оның үдерістерін, шарттары мен нәтижелерін қамтамасыз етеді; мотивациялық құндылық аймағына тиімді әсер етуге бағытталады; тәжірибелі-эксперименттік жұмыс сапасын бақылау-бағалаушылық және диагностикалық қызметті реттейді; қажетті сапа жөніндегі пайымдауды алу үшін педагогикалық жүйелердің ғылыми негізделген кешенді процедураларына, құжаттық-құқықтық әрекеттер мен операциялар арқылы нормаға, стандартқа сай дәрежесін белгілеуге бағытталады.

Өлемдік білім кеңістігінде педагогикалық өлшемдер ғылым ретінде дамығанымен, дербес мамандық ретінде маман даярлауда Нидерланды мемлекетінің тәжірибесі бар. Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті, «Жалпы педагогика» кафедрасының ұсынысы бойынша 6M012400 – «Педагогикалық өлшемдер» мамандығынан магистрлар даярлауға 2014 жылы Министрлік тарапынан рұқсат беріліп, мамандар даярлануда. 2016-2017 оқу жылында ғана мемлекет тарапынан 5 грант, 2017-2018 оқу жылында 15 грант бөлінді. Бұл біздің еліміздің жаңалығы мен жетістігі саналады. Білім берудің сапасын арттыруға жаңаша бағыттың алғашқы қадамдары деп білеміз. Білім беру жүйесіндегі білім мазмұнын жаңартумен қатар енген бағалаудың жаңа әдістері мен мүмкіндіктері, оның білім сапасын жақсартудағы өлшеудің жаңа инструментарийлері осылайша көпшілікке мейлінше түсінікті бола түседі.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1 Звонников В.И., Челышкова М.Б. Современные средства оценивания результатов обучения: учебное пособие для студ.высш.учеб.заведений. –М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 224 с.
- 2 Аванесов В.С. Журнал «Педагогические измерения». №1. 2005.testolog@mtu-net.ru
- 3 Құнанбаев, А. Өлеңдер, поэмалар, аудармалар, қара сөздер. Құраст. Г.Бельгер. - Алматы: «Мектеп», 2007.- 248 бет.- («Жетінші сөз» сериясы).
- 4 Машанов А. әл-Фараби және бүгінгі ғылым, А., 2004.
- 5 Мұратбаева Г.А., Қоңырбаева С.С. Бағалау өлшемдері – білім сапасын бақылаудың сенімді құралдары. // Тараз мемлекеттік педагогикалық институтының 50 жылдығына арналған «Жас ғылым - 2017» атты VI халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының еңбектері. Қазақстан, Тараз, 2017 жыл, 30 наурыз. -Б.13-16.
- 6 Найденова Н.Н., Мұратбаева Г.Ә. Білім сапасын бағалаудың қазақстандық және әлемдік инструментарийлері // Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің Хабаршысы № 1 (73), 2018. 118-127 бб.
- 7 Құдайбергенова К.С. Құзырлылықтың педагогикалық категория ретінде дамуының теориялық-әдіснамалық негіздері. Монография. – Алматы, 2012. – 340 б.
- 8 Звонников В.И., Челышкова М.Б. Контроль качества обучения при аттестации: компетентностный подход: учебное пособие. М.: Университетская книга; Логос, 2010.272 с.

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ КАК НАУЧНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ И СПЕЦИАЛЬНОСТЬ

С.С. Қоңырбаева¹, М.М. Қалиева²

¹ к.п.н., и.о. профессора,

² магистрант 2-курса «6М012400 – Педагогическое измерение»

^{1,2} Казахский государственный женский педагогический университет,
Казахстан, г.Алматы, e-mail: pedsheberlik@mail.ru

На сегодняшний день имеются определенные изученные теоретические положения в развитии методологии и теории педагогических измерений, где приводятся сравнительная характеристика опыта в мировой, российской и отечественной педагогике.

Педагогические измерения – междисциплинарная прикладная теория и практика. Авторами статьи излагается актуальность изучения специальной теории педагогических измерений на основе создания методов реконструкции ранее имеющегося опыта. Данная проблематика затрагивает научно-методологические аспекты педагогических измерений. Авторами рассмотрены цели и задачи педагогических измерений, значимость положений результатов тестирования и шкалирования путем интерпретации, различных методов.

В названном учебном заведении осуществляется профессиональная подготовка магистров специальности 6М012400 – «Педагогические измерения» научно-педагогического направления за последние три года. В системе образования актуальными являются современные методы оценивания результатов обучения, отбор новых инструментариев в улучшении качества образования.

Ключевые слова: измерения, педагогическое измерение, качество образования, научное направление

PEDAGOGICAL MEASUREMENT AS A SCIENTIFIC DISCIPLINE AND SPECIALTY

S.S.Konyrbayeva¹, M.M.Kaliyeva²

¹Cand.Sci. (Pedagogy), Prof.(acting),

²Chair of General pedagogics

2-year Master student "6M012400-Pedagogical measurement»

^{1,2} Kazakh State Women's Teacher Training University,
e-mail: pedsheberlik@mail.ru

Today we have certain studied theoretical position in methodology and theory pedagogical measurements, where are given compare characteristic experience in the world, Russian and native pedagogy.

Pedagogical measurement is interdisciplinary applied theory as well as practice. Explanation of problems of creation of the special theory of pedagogical measurements requires attention to problems of justification, creation of methods of reconstruction of earlier available experience. These problems are related to the scientific methodology of pedagogical measurements. The importance of the provisions of the results of scaling, interpretation, pedagogical measurements and their goals, objectives, methods of determination is the main problems of the methodology.

In our university, Master program 6M012400 – "Pedagogical measurement" was introduced three years ago. In the education system the new methods of assessment, measurement of education, the selection of new tools in improvement the quality of education are crucial.

Key words: *measurement, educational measurement, quality of education, research areas*